

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חג הסוכות

(חלק ב')

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע חג הסוכות, ט"ט תשרי, ה'תשפ"ז

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חג הסוכות

211

בסוכה מחמת הקור .. אין צריך לישון בסוכה .. שכל המצטער בישיבת הסוכה פטור מישיבתה⁶).

עדיין אין הענין מחוור, שהרי טרחות גשמיות כגון אלה לא תפסו מקום אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, אפילו כשמדובר ה' רק בהידור מצוה⁷; וכפי שראינו בהנהגתו בענין הסוכה גופא בנוגע לאכילה ושת' , שלא התחשב בשום קשיים, והחמיר בזה (אפילו בשמיני עצרת), ועד כדי כך, שאפילו בזמני ירידת גשמים, כאשר מותר ע"פ דין לאכול בבית, ראינו שנמנע מלאכול חוץ לסוכה⁸.

ומזה מובן, שמה שלא הידר לישון בסוכה לא ה' מצד הטירחא והצער הגשמיים.

ב. והנה, ידוע פתגמו של כ"ק אדמו"ר האמצעי בנוגע שינה בסוכה — „איך אפשר לישון במקיפים⁹ דבינה". כלומר: בסוכה מאיר אור אלקי גדול ביותר, הנעלה מכדי לירד בהתלבשות

א. בהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לישיבה בסוכה, ראינו דבר והיפוכו:

באכילה ושת' בסוכה ה' זהיר עד קצה האחרון, והחמיר אפילו שלא לשתות מים חוץ לסוכה¹ (וזהירות זו היתה אפילו בשמיני עצרת)²;

משא"כ בנוגע לשינה בסוכה, אדרבה — ראינו שלא ה' ישן בסוכה (אלא בבית)³.

ולכאורה איפכא מסתברא: חיוב שינה בסוכה יש בו חומרא יתירה על פני חיוב אכילה ושת' בסוכה, שהרי אכילת עראי (ועאכו"כ שתיית מים) מותרת מחוץ לסוכה, בשעה ששינת עראי אסורה מחוץ לסוכה⁴.

ואע"פ שמחמת הטירחות והקשיים שבשינה בסוכה מצד תנאי המקום והזמן כו', הרי ע"פ הלכה פטורים אנו משינה בסוכה (בהתאם לד"ן⁵, אשר „במקומות הקרים שיש צער לישון

(1) ראה משנה סוכה כו, ב. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ו. טוש"ע אי"ח סתרל"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

(2) ראה מנהגי חג הסוכות (ס' המנהגים — מנהגי חב"ד ע' 67. הוספות לשו"ע אדה"ז (הוצאת קה"ת) שם תשכ"ב, ב).

(3) ראה ס' השיחות תש"ה (ע' 35), וכן שיחת ליל א' דסוכות תרצ"ט (ס' השיחות תרצ"ו — חורף ה'ש"ת קה"ת ברוקלין, תשמ"ט) ע' 295 — בנוגע לאדמו"ר הרשב"י נ"ע.

(4) סוכה כה, א (במשנה). שם כו, א. רמב"ם וטוש"ע שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

(5) שו"ע אדה"ז שם ס"ח (וש"ג).

(6) משנה סוכה כח, ב. רמב"ם שם ה"י. טוש"ע שם סתרל"ט ס"ה ואילך. שו"ע אדה"ז שם ס"ז; סכ"א ואילך.

(7) ראה השקו"ט ע"ד ההלכה בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד ס"ס לא (ושם, שתלמידי הבעש"ט דור אחר דור נהגי לישב בסוכה ז' ימי החג גם אם ירדו גשמים).

(8) ראה שיחת ליל א' דסוכות תרצ"ט (הנ"ל) — ושם הוא באו"א קצת.

(9) ראה מאו"א ס, טו (סוכה הוא אור המקיף בבניה) — מזהר ותקו"ז (נסמן ביאיר נתיב שם). וראה בהנסמן לקמן הערה 66. ועוד.

לשון הכתוב¹⁴ – „אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (שאם ידעתי לא ישתני במקום קדוש כזה)“¹⁵.

ופשיטא שענין זה הוא ע"פ הלכה, ובפשטות: השוכב לישון בסוכה ואינו יכול להרדם בשום אופן, הרי ע"פ שו"ע בפשטות הולך הוא לישון בביתו. ואם ברור לו בודאות¹⁶ שלא יוכל להרדם בסוכה – אין הוא צריך לנסות זאת מלכתחילה.

וזהו בפשטות גם הטעם לכך שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא ה' ישן בסוכה: ביושבו בסוכה האיר אצלו בגלוי האור המקיף דסוכה, והדבר לא הניח לו להרדם¹⁷ בסוכה.

ויש להוסיף בזה ולהמתק ע"פ

ובזה מובן ג"כ הטעם שענין זה נתגלה ע"י אדמו"ר האמצעי דוקא – שענינו ה' להמשיך תורת החסידות באופן ד„בינה“ (ס' השיחות תש"ה ע' 60. וראה לקו"ש ח"ה ע' 131. ועוד. לקלו"צ אגרות ע' שלד ואילך) – כי נוסף לזה שהמשכת המקיף בפנימיות שייכת ל„בינה“, אור בכלי, הנה המקיף דסוכה הוא „מקיף דבינה“.

(14) ויצא כת, טז ובפרש"י.
(15) להעיר מענין דוגמתו שמצינו בחג הסוכות – שמצד גודל השמחה דשמחת ביה"ש „לא טעמנו טעם שינה“ (סוכה נג, א (מתוספתא שם פ"ד, ג). ירושלמי שם פ"ה ה"ב).
(16) ודאי ע"פ שו"ע, כמובן (ע"י שהשדל בזה בעבר או גם בהווה. וכיו"ב השערה ע"פ שו"ע).

(17) משא"כ אכילה ושת' (עיין בשיחה שבהערה 8 – החילוק בין שינה ולימוד כו'). ולהעיר, שאוכלים קדשים בעזרה אבל אין ישיבה (וכש"כ שינה) בעזרה (יומא כה, א. וש"נ).

היתה המשכה זו) היתה הנהגה בהתאם לזה (אף שפשוט שגם אצלם היתה השינה ע"ד המבואר בפנים ההערה). ואכ"מ.

באדם (בפנימיותו), ולכן האור מאיר עליו בבחי' מקיף (כמו סוכה כפשוטה, ה„מקיפה“ את האדם, ולא רק את האדם עצמו (עכ"פ ראשו ורובו¹⁸), אלא גם את שולחנו¹⁹ – באופן שכל עניניו צריכים להיעשות בתוך המקיף של הסוכה – „תשבו כעין תדורו“¹²). וכיון שמאיר שם אור אלקי נעלה כל כך, הרי – איך יתכן לישון במקום כזה!¹³ ע"ד

(10) סוכה ג, א.

(11) ראה סוכה כת, א (במשנה). רמב"ם שם ה"ח. טושו"ע שם סתרל"ד ס"ד. וראה צפע"נ דלקמן הערה 25.

(12) סוכה כת, סע"ב. וש"נ.

(13) ואין להקשות מדוע לא מצינו הנהגה כזו בדורות שלפנ"ז, גם לא אצל הגדולים כ' שידעו מתורת הקבלה ובודאי הרגישו אור המקיף דסוכה – כי אצל יחידי סגולה אלה*, גם שינתם היתה (לא (רק) תוצאה מצד טבע הגוף, כ"א) מדריגה גבוה ביותר בעבודת ה' (השייכת למקפים דבינה). ולהעיר ממרז"ל (ב"ר פ"ד, ט. וראה פדר"א פ"ב) דבעת השינה הנשמה שואבת חיים מלמעלה.

וי"ל שהמבואר בפנים שייך לגילוי תורת חב"ד, שענינה להמשיך עניני פנימיות התורה באופן שגם שכל האנושי יוכל להשיגם, עד שפועל על הגוף ונפש הטבעית כו' – ועי"ז נמשך המקיף דסוכה באופן שנרגש גם בגוף כפי שהוא בטבעו וגשמייתו [שלכן תבע אדהאמ"צ ענין זה (העדר השינה בסוכה) אצל חסידים (שיחה שבהערה 8). וראה ס' השיחות תש"ה ע' 33: דער מקיף פון סוכה .. אַלע קענען דאָס דערהערן]**.

(*) להעיר ממשנת „במק"א מחז"ל (רש"י בהעלותך ח, ג. ועד"ז בס"פ צו), „להגיד שבחו של אהרן שלא שינה“ – דלכאורה תמוה, מאי קמ"ל, אלא – דאף שהרגיש כל הגילויים העליונים שבמנוחת המקדש מ"מ לא בטלו חזושי עי"ז וההדלקה הגשמית היתה מדויקת בכל פרט ופרט. (לקו"ש ח"ב ע' 650).

(**) ולכן גם אצל רבותינו נשיאינו (שעל ידם

הלכה – בנוגע לחילוק בין אכילה ושת' בסוכה לשינה בסוכה:

ג. אך עדיין הענין דורש ביאור:

כבר נתבאר כמה פעמים, שתורתנו הקדושה תורה אחת היא – דפנימיות התורה (ומנהגי') יחד עם חלק ההלכה שבתורה „כולא חד” (כדאיתא בזהר²² שנגלה דתורה ונסתר דתורה הם כגוף ונשמה) – דהיינו, שכל חלקי התורה מתאימים זה לזה ועולים בקנה אחד; ומזה מובן, שמנהגי גדולי ישראל (וההולכים בעקבותיהם) שתוכנם מיוסד מלכתחילה על פנימיות התורה, מוכרחים להיות בהתאם לענינם ע"פ הלכה²³.

וא"כ בנדון דידן אינו מובן: כיון שע"פ הלכה מצות סוכה מחייבת שישן בה האדם^{23*} – איך יתכן, שהתוכן הפנימי דסוכה (ה"אור מקיף" המאיר בסוכה) יהי' בסתירה לזה (וימנע את השינה בסוכה)?!

או – נוסף לזה: הביאור הנ"ל (סעיף ב) אינו אלא היתר שלא לישון בסוכה (משום „תשבו כעין תדורו”, כנ"ל); אבל סוף-סוף עדיין יש חסרון לכאורה בקיום מצות סוכה; ואיך אפשר לומר, שהתוכן הפנימי דמצות סוכה יגרום לחסרון ח"ו בקיום מצות סוכה (בפשטות ע"פ הלכה) כדבעי ובשלימות? ולכאורה, אדרבה: אין לבוא אל תוכנה הפנימי של מצוה (ובעניננו – אל גילוי

בנוגע לגדר „תשבו כעין תדורו”¹² מבאר רבינו הזקן¹⁸, אשר „כל טירחא יתירה שאין האדם מצטער ומונע א"ע מטירחא זו כדי לישב בביתו בקביעות אין מחויב לטרוח כדי לישב בסוכתו בקביעות”; ועד"ז בנוגע לשינה, שאם השינה בסוכה היא באופן „שאם הי' לו טרחא כזו לישן בביתו לא הי' ישן בביתו א"צ לישן בסוכה שכל המצטער בשיבת הסוכה פטור משיבתה”¹⁹ [ומבאר שם²⁰, שהפטור דמצטער בסוכה מסתעף מהכלל ד„תשבו כעין תדורו”, ש„אף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצטער”; ולפיכך, הרי כל ענין שאינו בכלל „תדורו” בבית, אין חל עליה החיוב ד„תשבו” (בסוכה)].

ועד"ז בעניננו: במצב שאודותיו דיבר כ"ק אדמו"ר האמצעי או (הנהגת) כ"ק מו"ח אדמו"ר, כאשר גודל הגילוי שבסוכה הוא מניעה ועיכוב לשינה, הרי דבר זה גופא פוטר את האדם משינה בסוכה^{20*}, כיון שגם בבית לא הי' יכול לישון במצב כזה²¹.

(18) שו"ע סתרל"ט סו"ד.

(19) שם ס"ח.

(20) שם סתר"מ ס"ה (מתוד"ה הולכי דרכים – סוכה כו, א).

(20*) ואינו שייך בזה בטלה דעתו אצל כל אדם (ראה רמ"א ושו"ע אדה"ז סתר"מ ס"ד (ס"א)) – כי נוסף לזה שאם ידוע שהוא מאניני הדעת כו' פטור (שו"ע אדה"ז שם), הרי גם בנדוד"ד „דרכן של בנ"א להצטער מחמת דבר זה” (ל' אדה"ז שם), אלא שאין מרגישים המקיפים כו' (אבל באם היו מרגישים, בודאי שלא היו יכולים לישון כו').

(21) ראה לקמן (ס"ח) בנוגע להלכה בשאר בני אדם.

(22) ח"ג קנב, א.

(23) ראה גם דרמ"צ (ה, א, כב, ב): הגליא הוא כפי הסתים כגוף לנפש. – וראה של"ה בית חכמה (טז, א). ועוד.

(23*) ועד שהסוכה צ"ל במקום הראוי לשינה, ואם עשה במקום שיהי' לו צער בשינה ה"ז סוכה פסולה ואינו יוצא בו אפילו באכילה (רמ"א שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ו).

בסוכה אינה חלק מעצם מצות (ישיבה בסוכה, והחייב דשינה בסוכה הוא רק (תוצאה מה) איסור לישון חוץ לסוכה, כנ"ל. ובנדון דידן, כיון שהדבר גורם צער וכו', ליתא להאיסור מלכתחילה.

[ואין להקשות: סוף־סוף עדיין אינו מחוור – איך יתכן שע"פ הלכה תגרום מצות סוכה לאיסור דשינה מחוץ לסוכה²³, כאשר מצד התוכן הפנימי של המצוה, אדרבה – השינה מחוץ לסוכה היא דבר המותר (ואפילו אופן הראוי)?

– כי התורה על הרוב תדבר³¹, היינו שפרטי המצוות נקבעו לפי תוכן הענין כפי שהוא ברוב בני אדם, וכיון שרוב בני אדם אינם מרגישים את האור המקיף דסוכה, אזי אדרבה, חל עליהם חייב של שינה בסוכה (משום „תשבו כעין תדורו“); ולכן אין סתירה לכך מזה שאצל מיעוט – אותם יחידי סגולה³² המרגישים את האור המקיף דסוכה³³ – גורם התוכן הפנימי שיהיו פטורים (ע"פ הלכה, כנ"ל ס"ב) משינה בסוכה³⁴.

(31) מו"נ ח"ג פל"ד.

(32) וראה לעיל הערה 13, שיחידי סגולה בדורות שלפנ"ז היו יכולים לישון גם באור מקיף דסוכה. ע"ש.

(33) ועד"ז בשאר בנ"א דהמצב המבואר לקמן ס"ח.

(34) דוגמא לדבר – מצות עונג שבת, דמצוה לענגו באכילה ושת"י ואכילת בשר ושתית יין כי „מן הסתם יש לרוב בנ"א ענג באכילת בשר כו" (שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ב), ומ"מ מי „שהאכילה מזקת לו .. א"צ לאכול כלל וכמעט שאסור לו לאכול שלא יצטער בשבת" (שו"ע אדה"ז שם סרפ"ח ס"ב).

וראה בארוכה לקו"ש חכ"א (ע' 84 ואילך) ע"ד מנהג רבותינו נשיאנו שברובא דרובא לא אכלו פת בסעודה שלישית. ע"ש באורך.

האור המקיף דסוכה) כי אם לאחר וע"י קיום המצוה בפשטות ובגשמיות!

ד. לכאורה יש לומר ע"פ המבואר בצפנת פענח²⁴, שישנו חילוק עיקרי בין אכילה ושת"י בסוכה לשינה בסוכה: אכילה ושת"י הם קיום מצות סוכה²⁵, משא"כ שינה בסוכה „לא הוה קיום מצוה רק שאסור לישן חוץ לסוכה“. ועפ"ז מבאר שם מה שבגמרא²⁶ וברמב"ם²⁷ (בתיאור מצות ישיבה בסוכה²⁸) לא נזכר הפרט דשינה, אלא אכילה ושת"י בלבד – „אוכל ושותה ומטייל בסוכה“²⁹ (ולא שינה).

[ובזה מיישב שם בפשטות את השאלה³⁰ – מדוע אין מברכים על שינה בסוכה? – כי השינה בסוכה אין בה קיום מצות סוכה, אלא רק שלילת האיסור דשינה חוץ לסוכה].

ומזה מובן, שגם הישן בהיתר מחוץ לסוכה, הנה כיון שאוכל ושותה בסוכה, אין אצלו כל חסרון בקיום מצות ישיבה בסוכה.

ועפ"ז מובן, שאין כל סתירה מזה שלפי תוכנה הפנימי „מבלבלת" הסוכה את ענין השינה, בו בזמן שע"פ הלכה חייב האדם לישון בסוכה – כי השינה

(24) על הרמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ב.

(25) ויתירה מזו – האכילה „עושה את הסוכה

לסוכה" (צפע"נ שם. ע"ש). וראה לקמן הערה 56.

(26) סוכה כח, סע"ב.

(27) שם.

(28) ורק בהלכה שלאח"ז מביא הרמב"ם

שישנים בסוכה – ראה לקמן הערה 37.

(29) כ"ה בגמ'. וברמב"ם השמיט „ומטייל"

ובמקומו – „ודר". וראה ל' הרמ"א (ואדה"ז)

שהובא לקמן סעיף ה. ואכ"מ.

(30) תוד"ה שכבר – ברכות יא, ב. וראה גם

רא"ש שם (פ"א ס"ג) וסוכה פ"ד ס"ג.

ה. אבל באמת אין לתרץ כן את מנהג רבותינו נשיאינו – כי לפי פסק ההלכה של רבינו הזקן בשולחנו, אף השינה היא חלק ממצות ישיבה בסוכה, כדבריו המפורשים³⁵, „כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהי אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה“.

[ומקורו – מדברי הרמ"א³⁶: על לשון המחבר (שהיא לשון הרמב"ם) „כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהי אוכל ושותה ודר בסוכה“, הוסיף הרמ"א „(אוכל ושותה) וישן ומטייל“, היינו שלדעת הרמ"א מצות ישיבה בסוכה כוללת גם שינה (וטיול) בסוכה³⁷.

ולכאורה כן היא גם דעת הטור, שהוסיף³⁸ (על לשון הש"ס³⁶ הנ"ל) „אוכל ושותה וישן“. וזהו בהתאם לדעת רש"י³⁹ (שהובאה בצפנת פענח שם⁴⁰) אשר „עיקר ישיבת הסוכה – אכילה שתי ושינה“].

ועד"ז מצינו, שפסק רבינו הזקן⁴¹ שהברכה על מצות סוכה קאי גם על שינה בסוכה (אלא שאין ברכה מיוחדת על שינה בסוכה כי היא נפטרת בברכה על אכילה בסוכה⁴²).

והדרא קושיא לדוכתא: כיון שלשיטת רבינו הזקן כוללת „מצות ישיבה בסוכה“ גם את השינה בסוכה – איך יתכן לומר, שהתוכן הפנימי של המצוה סותר לענין השינה?

ו. ויובן בהקדם סיפור חז"ל⁴³ בנוגע לשמחת בית השואבה – „כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה .. לא טעמנו טעם שינה דהווי מנמנמי אכתפא דהדידי“.

מזה מובן, שבימי שמחת בית השואבה לא ישנו התנאים בסוכה⁴⁴ (כי פירוש „מנמנמי אכתפא דהדידי“ הוא,

(41) סתרל"ט סי"ב (מתוס' ורא"ש שבעה ערה (30).

(42) ו„אם אינו רוצה לאכול בסוכה זו“ – צריך לברך גם על שינה וטיול (שו"ע אדה"ז שם סט"ו).

(43) סוכה נג, א (ובתוספתא וירושלמי שבעה ערה 15 לא הובא „אכתפי דהדידי“).

(44) ואת"ל שגזירה דכלי שיר בשבת ויו"ט נתקנה בבית שני (ראה לקו"ת ר"ה נז, ג), ולפני הגזירה חגגו שמחת ביה"ש כל שבעה* (שהרי זהו הטעם שהחליט אינו דוחה שבת ויו"ט – ראה סוכה נ, סע"א (במשנה) ואילך ובמפרשים) –

(35) סתרל"ט ס"ד.

(36) סתרל"ט ס"א.

(37) ועפ"ז מובנת הוספת הרמ"א בזה* – אף שגם המחבר עצמו ממשיך בסעיף ב „אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה“ (ועד"ז ברמב"ם שם ה"ו) – כי הבי"ס"ל (כהרמב"ם) שאין שינה חלק ממצות ישיבה בסוכה* והיא רק שלילת איסור, משא"כ להרמ"א (ואדה"ז).

(38) סתרל"ט.

(39) סוכה כ, ב [כצ"ל בצפע"נ שם] ד"ה לא יצא. ועד"ז שם ז, א ד"ה מאי לאו. רש"י שבעה ערה הבאה.

(40) ומציין לעירובין (מד, א) „כדי שיאכל וישתה וישן“. וראה פרש"י שם: עיקר מצוה של סוכה בג' דברים אלו. ועד"ז בפרש"י שם ריש ע"ב.

(* כפסק ההלכה (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ה ה"ו – ממשנה סוכה רפ"ד. וראה הפולגותא בזה – תענית ג, א) דויסק המים התחיל מיום א' דסוכות (ולמעשה מדעת הרמב"ם (שהובא בשוה"ג שלאח"ז) שה"שמחה יתירה" דסוכות אינה תלויה בניסוך המים).

וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 251 הערה 43.

(* ראה ביאורי הגר"א בשו"ע שם.

ימים⁴⁸) בהידור הגדול ביותר, ובלשון המשנה⁴⁹ „כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע”;

וכיון ש„עיקר ישיבת הסוכה אכילה שתי ושינה” (כנ”ל) – איך יתכן, שסדר ואופן חגיגת חג הסוכות נקבע מלכתחילה באופן של (נמנום מחוץ לסוכה⁵⁰, וממילא) חסרון בשלימות הענין ד„סוכתו קבע” (כי ליתא ל„עיקר ישיבת הסוכה (הכוללת) (אכילה שתי ושינה”)?

ומזה גופא מוכח, שאפילו הישן

מצוה ומבדק עלי (ודלא כאכילת מצה כל ששה), וחייב לעשות „סוכתו קבע”, כפננים (וראה חידושי חת”ס לשר”ע א”ח ס”ט תרל”ט. ועוד). ופשוט שהתנאים השתדלו לקיים מצות סוכה כל שבעת ימי החג*. ואכ”מ.

(48) אמור כג, מב.

(49) סוכה כח, ב.

(50) ואת”ל שהיו סוכות בסמיכות להר הבית, כידוע השקוט בזה (וראה נחמ”י ח, טז – הובא בתשובת רב האי גאון – ס’ המנהיג הל’ סוכה ס”ה ועוד. וראה לקמן בהוספות ע’ 497 ואילך). לכאורה היו יכולים ליכנס בהן בלי טירחא יתירה (ראה שו”ע אדה”ז שבהערה 46) ובאופן שלא היו מתבטלים כ”כ משמחת ביה”ש.

ולהעיר, שמפשוט לשון חז”ל (במקומות שבהערה 15) „משם כו’ לביהמ”ד כו’ לאכילה ושתי כו” משמע, שאכילתם לא היתה בריחוק מקום כ”כ מהר הבית (וראה שירי קרבן לירושלמי סוכה פ”ה ה”ב) – והרי בודאי אכלו בסוכה (כדלקמן בפנים סעיף ז).

(*) ואינו דומה להא דסוכה (מז, א וברש”י ותוס’ ד”ה גמירי שם) שלא ישבו בסוכה כל ימי החג (וכידועה השקוט בזה) – כי שם הטעם מפני „שבהמותיהן רועות שם” (רש”י שם; משא”כ בהמחזור בפנים, בנוגע לאופן סדר שמחת ביה”ש, שלא מסתבר כלל לומר שנקבע באופן שני”ץ לא קיימו כל גדולי ישראל וכו’ (שהשתתפו בה) מצות סוכה (ובהידור) כל שבעה. ואכ”מ.

שהנמנום הי’ (לא בסוכה⁴⁵, אלא) במקום שבו חגגו הכל יחדיו את שמחת בית השואבה (בעזרה)).

ולכאורה אין הענין מחזור: אע”פ שהנמנום מחוץ לסוכה הי’ בודאי ע”פ היתר התורה⁴⁶ – הרי ברור שהתנאים השתדלו לקיים מצות ישיבה בסוכה כל שבעה⁴⁷ („בסוכות תשבו שבעת

נמצא שבבית ראשון כו”* לא היו יושנים בסוכה כלל!

(45) וכן מפורש בשו”ת התשב”ץ ח”א סי’ ק (סד”ה צריך להקדים).

(46) בתשב”ץ שם משמע שהטעם הוא מפני דשינת עראי* אסור רק מדרבנן (ובגליוני הש”ס (להר”י ענגל) לסוכה כו, א הקשה עליו שאי”ז כפי ההלכה. ע”ש).

ובפשוטו י”ל הטעם משום דעוסק במצוה פטור מן הסוכה (סוכה כה, א). וברש”י ד”ה פטורין שם „ואפי’ בשעת חנייתו”. וראה שו”ע אדה”ז סתר”מ ס”ח.

(47) כי אף שהחייב לאכול בסוכה הוא רק בליל א’ ו„מכאן ואילך רשות” (סוכה כו, א) – הרי מ”מ גם בשאר ימי החג כשאוכל בסוכה מקיים

(** שגם אז חגגו שמחת ביה”ש (ראה ירושלמי סוכה פ”ה ה”א „יונה בן אמיתי”), ולכאורה גם אז היתה באופן ד, לא טעמנו טעם שינה”. וראה מאירי לסוכה (נג, א) „כל המקיימים שמחת ביה”ש לא היו טועמים טעם שינה”.

וראה רמב”ם (הל’ לולב פ”ח ה”ב) „בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה... וכיצד היו עושין... כל הלילה”, ומפשוט לשונו משמע שהוא מה”ת (נת’ בלקו”ש ח”ז ע’ 267 ואילך). וראה שם ע’ 270 הערה 40, ד”ל שגם לשיטת רש”י (סוכה ג, ב ד”ה דברי הכל) כן הוא. ע”ש).

(*) ומשמע מדבריו שנמנום כזה נכלל בשינת עראי (ראה רש”י סוכה שם (הועתק בשר”ע אדה”ז סתר”מ ס”ז), שפעמים שאינו אלא מנמנם מעט ודיו בכך”. וראה שפת אמת (לסוכה שם) ופרמ”ג אר”ח סתר”מ (משב”ז סק”ה) השקוט בשיעור שינת עראי. ולהעיר מל’ הר”ח סוכה נג, א: לא ראינו שינה בתרדמה אלא שינה כעין נמנום. ואכ”מ.

ענינים אלה גופא, עיקר ענין הישיבה בסוכה הוא באכילה דוקא⁵⁴. וכדבריו המפורשים של רבינו הזקן⁵⁵, אשר „אכילה (ש) היא עיקר מצות הישיבה בסוכה” (אף שהמצוה כוללת גם שינה, כנ”ל), ומהאי טעמא מברכים על אכילה בסוכה דוקא, וברכה זו שעל האכילה פוטרת את השתי’ והשינה והטויל, להיותם „גמשים” וטפלים לאכילה⁵⁶.

ולפיכך לא הי’ הכרח בכך שהתנאים „ינמנו” בסוכה כדי שיתקיים בהם „סוכתו קבע” – כי דבר זה קיימו בשלימות ע”י אכילתם בסוכה (ע”פ סדר יומם המתואר הגמרא⁵⁷ „... משם לאכילה ושתי’”, ופשוט שאכילה ושתי’ אלו היו בסוכה⁵⁸), לפי שהאכילה פועלת את (עיקר) „הישיבה” (העכבה) והקביעות בסוכה, כך שלא הי’ חסר מאומה בקיום מצות „בסוכות תשבו” דידהו.

ועפ”ז מובן גם בעניננו, שאף שהתוכן הפנימי דחג הסוכות מונע את ענין השינה בסוכה – לא חסר עי”ז כלל בקיום מצות ישיבה בסוכה ע”פ הלכה.

(ע”פ היתר התורה) חוץ לסוכה, יש בידי לכל הדעות [גם לפי פסק רבינו הזקן שאף השינה היא בכלל מצות ישיבה בסוכה] קיום מצות „בסוכות תשבו” בשלימותה (ובהידור – באופן שבו תנאים מקיימים מצוה).

ז. ויש לומר ההסברה בדבר:

מה שמצות ישיבה בסוכה כוללת את ענין השינה, אין פירוש הדבר שמצות סוכה מחילה על האדם חיוב נפרד דשינה בסוכה

– שאם כן נמצא, שמי שאינו ישן בסוכה (מאיזה טעם שיהי’, אפילו מחמת שהתורה פטרתו משינה בסוכה), בפועל יש אצלו חסרון⁵¹ בקיום מצות ישיבה בסוכה כדבעי –

אלא זהו פרט בלבד בחיוב הכללי ד„תשבו כעין תדורו”: חיוב התורה הוא – „בסוכות תשבו שבעת ימים”, שתהא ישיבה (והעכבה⁵²) בסוכה – „סוכתו קבע”; אלא שמאחר שקביעות ישיבת האדם היא במקום שבו עושה את עניניו העיקריים – אכילה שתי’ ושינה – על כן כולל החיוב ד„בסוכות תשבו” (בעיקר) את ג’ הענינים הללו.

ומאחר שעיקר קביעות ישיבתו של אדם נקבע (לא ב„מקום לינה”, אלא) במקום אכילתו דוקא (וכמו שהביא בצפת פנחס שם⁵³ ראי’ לדבר מהלכות עירובין⁵³) – לפיכך, הנה מבין ג’

(54) כמפורש ברא”ש סוכה שם (בשם ר”ת) „שעיקר הקבע שאדם עושה בסוכה היא אכילה” (ולכן מברכים על אכילה דוקא).

ולהעיר, שהחיוב דליל א’ הוא אכילה בסוכה ולא שינה (וראה ריטב”א לסוכה כז, א).

(55) סתרל”ט ס”ב (ומקורו מרא”ש סוכה שם).

(56) ועפ”ז י”ל דמ”ש בצפ”ג שם דדוקא האכילה „עושה את הסוכה לסוכה” מתאים גם לדעת אדנה”י (אלא שאדנה”י ס”ל דשינה היא חלק מ„מצות ישיבה בסוכה”). ואכ”מ.

(57) מקומות שבהערה 15.

(58) שהרי בודאי החמירו ע”ע שלא לאכול ולשתות כלום חוץ לסוכה (ראה הנסמן לעיל הערה 1).

(51) ע”ד מרז”ל (ירוש’ קדושין פ”ג ה”ב) דאונס כמאן דעביד לא אמרינן.

(52) ראה רא”ש סוכה פ”ד ס”ג. תוי”ט סוכה פ”ב מ”ד בסופה.

(53) ד„אנן קי”ל כמ”ד בעירובין ד’ ע”ב ע”ב [ע”ג, רע”א] דעיקר דירה של אדם הוא מקום פיתא” (ולא „מקום לינה”).

בפועל כהנהגת רבותיהם בכל שאפשר – גורם להם צער (והמצטער פטור מן הסוכה)^{61*}.

ויתירה מזו בנדון דידן, שכ"ק אדמו"ר האמצעי תבע ענין זה מהחסידים (כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחתו⁶²) – הרי אדם זה (השייך לרבותינו נשיאינו) אינו יכול לישון במנוחה בסוכה. דאע"פ ש"אור" הסוכה אינו מבלבל את שנתו – הרי הוא מצטער מזה גופא, מדוע לא הגיע למדרגה זו, שאור הסוכה יאיר אצלו בגלוי כך עד שלא יוכל לישון בסוכה;

ואפילו זה שלא איכפת לו מדוע אינו מרגיש את האור שבסוכה – הרי הוא מצטער, מדוע פתגם רבינו האמצעי אינו "תופס" אותו וחודר בו;

[ומה שע"פ הלכה השינה בסוכה היא פרט ממצות ישיבה בסוכה – הרי זה משום שהתורה על הרוב תדבר, ורוב בני אדם אינם מרגישים את האור המקיף דסוכה, כנ"ל סוף סעיף ד].

ח. אמנם, הסברה זו מיישבת רק את פתגם כ"ק אדמו"ר האמצעי ואת הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר ויחידי סגולה, המרגישים את האור המקיף שבסוכה.

אמנם, רואים אנו בהנהגת כמה וכמה, ובהם גם כאלו שעדיין אינם עומדים במדרגה של (יכולת) הרגשת ה"אור מקיף" שבסוכה, שאף הם אינם נוהגים להדר בשינה בסוכה (אף שבאכילה ושת"י מהדרים הם אפילו במקום שאין חיוב).

וההסברה בזה היא בפשטות:

חסידים, בהיותם מקושרים לרבותינו נשיאינו, לומדים תורתם (על מנת לעשות) והולכים בדרכיהם – הרי מנהג רבותיהם בידיהם

(וע"ד המסופר בגמרא⁵⁹, "רב אחא . . מהדר אתרי וחד" (ליטול הדס שיש בו רק "שני עלין בעוקץ אחד ועלה אחד מלמטה ועולה ורוכב על השנים"⁶⁰) כדעת רב כהנא, אף שרב כהנא עצמו אמר רק "אפילו תרי וחד", אבל "תלתא בחד קינא כל שכן דכשר"⁶¹, אלא ש"הואיל ונפק מפומי" דרב כהנא, הי' זה אצל תלמידו ענין של הידור – לנהוג כוותי' דוקא)

ונוסף בעניננו: העדר ההנהגה

(59) סוכה לב, סע"ב.

(60) רש"י שם ד"ה תרי.

(61) רש"י שם ד"ה מהדר.

(61*) ראה לעיל הערה *20.

(62) הנ"ל הערה 8.

(62*) והיינו, דנוסף על צערו בכלל ממצבו הירוד [שאינו מרגיש האור מקיף שבסוכה (או מזה שפתגמו של אדמו"ר האמצעי אינו פועל עליו כו')] – שמצער זה לא ינצל גם ע"י כניסתו לבית (ראה רמ"א או"ח סתר"מ ס"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ה) – הרי מעשה השינה בסוכה גורם לו צער (נוסף), היתכן שיכול לישון בסוכה בלי צער, ככפנים.

219 ומצד זה, הרי השינה בסוכה^{62*}

גורמת לו צער – היתכן שביכולתו לישון בלי צער בסוכה – והמצטער פטור מן הסוכה.

שהצער בא מן הסוכה עצמה, אלא גם⁶³ כשסיבת הצער (בישיבה בסוכה) היא מחמת דבר שמבחוץ⁶⁴, כגון קור או גשמים וכיו"ב.

וכן בעניננו, דכיון שבפועל שנתו בסוכה כרוכה בצער (מצד „קור“, מצד זה שאינו בהתאם לרצונו של אדמו"ר האמצעי), הרי הוא פטור מן הסוכה].

* * *

(63) להעיר מצפצ"נ (מהד"ת כה, רע"ג) שיש חילוק, דכשהצער בא לו מן הסכך והדפנות שוב אינה סוכה כלל, משא"כ במצטער ע"י סיבה אחרת הוא רק פטור. ע"ש.

(64) ברש"י סוכה כו, א ד"ה מצטער – „שהסוכה מצערתו“. אבל פשיטא שכוונתו להישיבה בסוכה (שהרי הצער אין צ"ל מגוף הסוכה עצמה. וראה צפצ"נ שם), וכלשונו שם לפני"ז (כה, ב ד"ה צערא דממילא) „שהסוכה מצערתו כגון חמה או צינה או סירחא בדברים

ויהי רצון, שנזכה בקרוב ממש לסוכת עורו של לוי⁶⁵, ובכללות, לקיום „ופרוס עלינו סוכת שלומך“ – הגילוי דלעתיד (שמעין זה מאיר במקיף דסוכה)⁶⁶ – בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחות יום ב' דחה"ס,

יום שמח"ת ושבת בראשית תש"ל)

שסיכך בהן" (והרי „חמה או צינה“ אינן מהסוכה עצמה ורק גורמות שהישיבה בסוכה תהי' בצער). (65) ב"ב עה, א. יל"ש אמור רמז תרנג (בשם הפסיקתא. והוא בפסיקתא דר"כ (הוצאת באב"ע) פסקא אחריתא דסוכות).

(66) כידוע דסוכה היא דוגמת תיבת נח ד"ה כי פדה לאדה"ז – סה"מ אתהלך-לאזניא ע' נז, ועם הגהות – אוה"ת נח תרסט, ב ואילך. וראה שם תרלח, ב. המשך וככה תרל"ז פצ"ה-צו. ועוד) שבה ה' מעין השלום דלעתיד. וראה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו פ"ד (סה"מ – מלוקט ח"א ע' קעז"ח).

